

« ОСНОВИ ВЕТЕРИНАРІЇ І ЗООГІГІЄНИ »
5.09010102 « Організація і технологія ведення фермерського господарства »

Лекція № 8

Тема заняття: Внутрішні незаразні хвороби.

План

1. Зовнішні та внутрішні хвороби, травматизм, їх профілактика.
2. Основні причини, які викликають внутрішні незаразні хвороби тварин.
3. Диспансеризація як система боротьби з хворобами тварин.

Д/з Бойко « Основи ветеринарії і зоогігієни » ст –

Хвороба - це порушення життєдіяльності організму під впливом несприятливих чинників внутрішнього (вік, стать, спадковість) і зовнішнього (мікроби, віруси, температура, променева енергія, хімічні речовини, травми тощо) середовища.

Розглядаючи хвороби необхідно враховувати причину її виникнення (етіологію), механізм розвитку патологічних процесів (патогенез) і клінічні прояви (ознаки або симптоми).

Розрізняють заразні і незаразні хвороби тварин.

Заразні спричиняються біологічними подразниками, незаразні виникають внаслідок неправильної годівлі, утримання, догляду і використання. Заразні хвороби тварин поділяють на інфекційні та інвазійні, а незаразні - на внутрішні, зовнішні. Хвороби спільні для тварин і людей називаються *антропозоонозами*. Від несприятливого впливу зовнішнього середовища організм захищається бар'єрними пристосуваннями. Розрізняють зовнішні бар'єри - шкіра, волосяний покрив, слизові оболонки дихальних, сечостатевої і травних шляхів та внутрішні - печінка, селезінка, нирки, лімфатичні вузли, ендотелій судин, лейкоцити тощо.

Причини хвороб. До причин хвороб відносять фактори, які можуть її викликати. Їх називають етіологічними, а науку, що вивчає причини хвороб, *етіологією*. Вона поділяється на загальну (вивчає загальні закономірності хвороб) і спеціальну (вивчає причини окремих захворювань).. **Внутрішні незаразні хвороби** *Поняття про внутрішні незаразні хвороби тварин*

2. Внутрішні незаразні хвороби - це хвороби органів дихання, травлення, нервової, серцево-судинної системи, органів сечовиділення та статевих органів.

Ці хвороби виникають найчастіше внаслідок неправильної годівлі, недотримання санітарно-гігієнічних умов догляду й утримання тварин, різних механічних ушкоджень, отруєнь.

Про економічні збитки господарств, спричинені внутрішніми незаразними хворобами, можна судити з того, що падіж великої рогатої худоби від цих хвороб у три рази більший, ніж від інфекційних, і в два рази - ніж від інвазійних. Здебільшого падіж тварин зумовлюється хворобами органів травлення і дихання. Загибель тварин від усіх внутрішніх незаразних хвороб становить 35 %. Крім того, економічні збитки зумовлюються зниженням продуктивності тварин і якості продукції, втратою працездатності хворих тварин та затратами на лікування їх.

Взаємодія організму із зовнішнім середовищем - єдиний нерозривний процес, який зумовлює життя і стан організму - здоров'я. Зовнішні й внутрішні фактори можуть шкідливо впливати на організм, зумовлюючи його хворобливий стан.

Зовнішніми причинами хвороб є різні організаційно-господарські недоліки та вади годівлі, догляду, утримання і використання тварин, травми, дія на організм високої і низької температури, сонячних променів, отрут органічного й хімічного походження, мікроби, віруси, гриби й гельмінти.

До внутрішніх причин належать порушення обміну речовин, стан нервової системи, вади конституції тощо. Для запобігання внутрішнім незаразним хворобам і лікування їх широко застосовують диспансеризацію.

3. Диспансеризація - це система лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на оздоровлення стад та підвищення продуктивності, її мета - своєчасне виявлення захворювань та систематичне проведення лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на те, щоб забезпечити відновлення здоров'я тварин.

Диспансеризація передбачає три етапи - діагностичний, терапевтичний і профілактичний.

На *діагностичному етапі* провадиться клінічне обстеження, тобто загальне дослідження тварин, лабораторне дослідження крові, молока та сечі. На основі цих досліджень тварин поділяють на:

- клінічно здорових;
- клінічно здорових, але з недостатнім обміном речовин;

- клінічно хворих, з яскраво вираженими ознаками внутрішніх незаразних хвороб.

Терапевтичний етап передбачає груповий метод лікування, під час якого тварини забезпечуються білками, жирами, вуглеводами та іншими поживними речовинами, яких бракує в організмі.

Клінічно хворих тварин лікують індивідуально, з урахуванням характеру і ступеня патологічного процесу.

Профілактичний етап полягає в тому, що ветеринарні спеціалісти, технологи й агрономи беруть активну участь у створенні біологічно повноцінної кормової бази відповідно до особливостей обміну речовин і продуктивності тварин.

У системі планової профілактики важливо організувати годівлю тварин так, щоб зимове утримання не відрізнялося від літнього, тобто забезпечити поголів'я коренеплодами, високоякісним силосом, сінажем, дієтичними кормами, доброякісним сіном.

Хвороби серця

Травматичний перикардит у великої рогатої худоби та його профілактика. Травматичний перикардит проявляється в розвитку в перикарді запальних гнійно-гнильних процесів, зумовлених травмою стороннім предметом.

Причини. У великої рогатої худоби хвороба здебільшого виникає через поранення перикарда (серцевої сорочки) сторонніми тілами з гострим кінцем, які проникли в серце із сусідніх органів (шматочки дроту, шпильки, голки, цвяхи). Такі сторонні предмети проникають у серце великої рогатої худоби найчастіше з сітки, куди вони потрапляють із сіном, соломою, травою або концентрованими кормами.

Випадки травматичного перикардиту найчастіше бувають у тих господарствах, де годівля неповноцінна, де в раціоні не вистачає заліза, кальцію, фосфору, вітамінів, мікроелементів. Тому, корови постійно лижуть стіни, підлогу, проковтуючи, при цьому, різні предмети.

Потрапляючи в сітку, сторонні тіла спочатку травмують її передню стінку, діафрагму, а потім серцеву сорочку відразу за діафрагмою.

Травма виникає в разі підвищення внутрішньочеревного тиску, зумовленого потугами під час отелення, переповненням передшлунків, падінням, транспортування.

Ознаки травматичного перикардиту проявляються в тому, що тварина стає пригніченою, погано їсть, у неї порушена жуйка, вона стоїть зігнувшись, відставивши в сторони ліктьові відростки. Встаючи з підлоги або із землі, тварина намагається спочатку підняти передню частину тіла і тільки потім задню. У лежачому положенні тварина стогне. Іноді, під час натискування кулаком позаду ліктьового відростка і в зоні мечовидного хряща тварина реагує на біль у сітці.

Під час вислуховування виявляють шуми тертя, коли в перикарді нагромаджуються плівки фібрину, а якщо в ньому з'являється рідкий екссудат - шуми нагадують плескіт.

Яремні вени переповненні кров'ю, а в міжщеленному проміжку і в ділянці підгрудка може розвиватися набряк.

Лікування. Тварині забезпечують повний спокій. Першу добу призначають голодну дієту, потім м'яке сіно малими порціями. Передня частина тіла повинна бути вище від задньої. У за давнених випадках хворих тварин вибраковують і забивають на м'ясо.

Профілактика. Стежати, щоб пасовища й корми не були засмічені металевим бруктом, особливо шматками дроту під час годівлі пресованим сіном. Кормові раціони мають бути збалансовані за мінеральними речовинами і вітамінами, щоб тварини не проковтували сторонні тіла під час випасання або годівлі, тварині вводять магнітні кільця.

Крім травматичного перикардиту в тварин бувають запалення серцевого м'яза (міокардит). Діагностують також ендокардит (запалення внутрішньої оболонки серця) та різні хвороби судин.

Хвороби органів дихання

Катар слизової оболонки носа - риніт. Запалення слизової оболонки носа трапляється в тварин усіх видів, але частіше в коней, овець і собак.

Причини. Риніт найчастіше виникає після застуди, вдихання хімічних речовин високої концентрації в погано вентильованих приміщеннях, аміаку, пилу, диму, хлору під час дезінфекції. Як супровідна хвороба може спостерігатись при заразному катарі верхніх дихальних шляхів, запаленні гортані, трахеї, бронхів і пегень.

Ознаки. Слизова оболонка носової порожнини червона, набрякла й болюча. На ній можуть бути лусочки фібрину. Тварини часто форкають, чхають. У них спостерігається виділення з носа, яке засихає на крилах носа. Дихання стає важким, тварина сопе, у неї з'являється задишка.

Лікування. Насамперед, необхідно усунути причину хвороби. Треба стежити за чистотою

годівниць і напувалок, за тим, щоб корм був без пилу. Слизову оболонку носової порожнини зрошують 1-2 %-вим розчином борної кислоти, 1 %-вим розчином хлориду натрію. Застосовують вдування в носові хорди порошок норсульфазолу, стрептоциду, антибіотиків. Добре діють інгаляції парою води з домішками скипидару, соди, креоліну.

Бронхопневмонія - це захворювання проявляється катаральним запаленням бронхів і окремих часток легень із випотом в альвеоли ексудату. Хворіють усі види сільських тварин, особливо молодняк. Хвороба завдає збитків тваринництву.

Причини виникнення бронхопневмонії різні: паратиф, миг, чума свиней, диктіокаульоз, бронхіти, авітамінози. Скупченість під час утримання тварин у вогких тісних приміщеннях, які до того ж погано вентилуються, охолодження й перегрівання їх, вдихання пилу, газів також можуть спричинити захворювання.

Ознаки. Тварини, не їдять корм, в них з'являється спрага. Температура тіла підвищується на 1,5-2 °С. Дихання прискорене, утруднене поверхнєве. З'являється короткий кашель і носові слизуваті або слизувато-гнійні витікання. Пульс частий. Сеча має кислу реакцію і білок. Під час розтину виявляють уражені ділянки легень мармурового малюнка.

Лікування. Хворих тварин виділяють в окремі групи створюють їм належні умови утримання й годівлі. Коней звільняють від роботи. Влітку тварин слід утримувати на свіжому повітрі. Із початку захворювання рекомендується застосовувати антибіотики й сульфаніламідні препарати.

Для молодняка в кормовий раціон вводять зелені корми, коренеплоди, пивні дріжджі вітамінні препарати, зокрема рибачий жир.

Хворим тваринам призначають[^] зігрівальні компреси, теплі вкатування грудної клітки, ультрафіолетове опромінювання відхаркувальні засоби та речовини для розріджування слизу.

Профілактика полягає в правильному утриманні та відповідній годівлі. Приміщення для тварин мають бути сухими, теплими, добре вентилуватись. Особливу увагу слід звернути на організацію систематичних прогулянок.

Плеврит. Плевритом називається запалення плеври, що супроводиться відкладанням або випотіванням ексудату. Частіше від інших тварин на нього хворіють собаки та коні, а з молодняка – телята та поросята.

Причини. Плеврит може виникнути під час наскрізного поранення грудної клітки, травм діафрагми. Здебільшого плеврит розвивається внаслідок поширення запального процесу із сусідніх органів (пневмонія, гангрена й туберкульоз легень, перикардит тощо). Крім того, плеврит частот розвивається під час такого гострого загального інфекційного захворювання, як мит, а також піємії, ревматизму. Причиною виникнення часто буває застуда.

Ознаки. Плеврит починається пригніченням і втратою апетиту. Температура тіла підвищується, дихання прискорене, поверхнєве, пульс прискорюється. При пальпації грудної клітки спостерігається її болючість, а тому тварина більше стоїть. Аускультациєю виявляють шуми тертя плеври.

На підгрудді, нижній поверхні грудей, череві й мошонці нерідко виявляють набряки застійного характеру.

Лікування. Хворій тварині слід створити належні умови утримання. Годують її легкоеретравними кормами, а споживання води обмежують. Лікувальні заходи спрямовують на ліквідацію причин захворювання. Застосовують антибіотики й сульфаніламідні препарати, на грудну клітку ставлять гірчичники, банки, компреси, втирають гострі мазі, роблять масаж і теплі вкатування. Для розсмоктування рідкого ексудату застосовують сечогінні й потогінні засоби.

Профілактика передбачає комплекс заходів, спрямованих на створення здорового стада тварин, стійких проти захворювань, у тому числі й проти хвороб органів дихання.

Емфізема легень. Захворювання характеризується збільшенням об'єму легень внаслідок розширення альвеол повітрям або проникнення його в проміжну тканину.

Причинами емфіземи бувають гострі риніти з сильним припуханням слизової оболонки, набряк гортані, бронхіти, пневмонія. Іноді хвороба виникає внаслідок постійного судорожного кашлю під час будь-якого хронічного захворювання.

У нетренованих тварин причиною хвороби буває тривала, надмірно важка робота і швидка їзда на великі відстані без надання хоча б короточасного відпочинку. У великої рогатої худоби хвороба може виникати в разі скупченості, утримання в тісних стійлах, у приміщенні з надмірно вологим повітрям.

Ознаки емфіземи легень проявляються в тому, що хворі тварини тяжко дихають під час і після роботи або бігу. У коней, хворих на емфізему легень, під час видиху спостерігається сильне коливання пахвини, або, як іноді говорять, "биття пахвин". При цьому, по боках черева утворюється глибока

западина — так званий запальний жолоб, який іде від маклаків по реберній дузі наперед. Ніздрі сильно розширені, реберні проміжки втягнуті.

Іншими ознаками хвороби є синюшність слизових оболонок, швидка стомлюваність, потіння під час роботи.

Лікування. Звичайно лікування має лише посереднє значення. Воно полягає в запобіганні подальшому розвитку емфіземи. Для цього треба знизити навантаження коней до норми. Краще таких тварин використовувати на легких роботах у самому господарстві, а під час загострення хвороби коней звільняють від роботи.

Профілактика полягає в правильній експлуатації робочих коней, у тому щоб запобігти появі захворювань, які є причинами емфіземи легень, а також поступово втягувати тварин у роботу після того, як вони перехворіли на бронхіт і пневмонію.

Хвороби органів травлення

Запалення слизової оболонки ротової порожнини - **стоматит** виникає з багатьох причин, а іноді воно може бути також і інфекційного походження.

Причинами стоматиту є неправильне стирання зубів, поїдання надто твердого корму, травми сторонніми тілами, які потрапили з кормом, годівля неякісними кормами, опіки під час згодовування гарячого корму або напування гарячим пійлом.

Стоматит може виникати внаслідок розладу травлення, під час захворювань глотки або гортані, отруєнь і таких інфекційних хвороб, як ящур, дифтерія в телят, злаякісна катаральна гарячка.

Ознаки стоматиту виявляються в почервонінні і припуханні слизової оболонки ротової порожнини, місцевому й загальному підвищенні температури тіла. Порушується акт приймання корму. Хворі тварини пережовують корм обережно, повільно. Спостерігається слинотеча, язик вкритий сірим нальотом. У калових масах можна виявити неперетравлені концентрати.

Допомога при стоматиті полягає у виявленні й усуненні причин хвороби.

Щоб запобігти подразненню слизової оболонки, тварині дають зелену масу, м'яке сіно, бовтанки з висівками або борошном. Воду дають свіжу й прохолодну, підкислену хлористоводневою кислотою або оцтом (одна столова ложка на відро води). Ротову порожнину зрошують розчином перманганату калію в розведенні 1:1000, фурациліну - 1:5000, 2 %-вим розчином борної кислоти, 1-3 %-вим розчином іхтіолу або питної соди, відваром дубової кори, 1 -3 %-вим розчином хлористоводневої кислоти.

Профілактика полягає в недопущенні й усуненні причин хвороби.

Закупорка стравоходу. Закупорка стравоходу виникає внаслідок закривання його просвіту кормовими масами або сторонніми тілами. Найчастіше буває у великої рогатої худоби й рідше в інших тварин.

Причини. Застрявання в стравоході твердих шматків корму, картоплі, коренеплодів або макухи, рідше — великих, недостатньо пережованих і ослинених грудок сіна або соломи. У собак у стравоході можуть застрявати кістки, хрящі, великі шматки м'яса. Закупорка нерідко виникає під час звуження, розширення й паралічу стравоходу. *Ознаки.* Тварина несподівано припиняє їсти і стає неспокойною. Під час повної закупорки стравоходу з'являється слинотеча, а в жуйних тварин - здуття рубця. Якщо закупорка виникла в шийній частині стравоходу, то стороннє тіло можна промацати.

Лікування. Надаючи допомогу, тварину, передусім, потрібно поставити на рівному місці. Якщо стороннє тіло застряло в глотці, треба спробувати видалити його рукою через рот, попередньо вставивши зівник, одночасно натискають обома руками на яремні жолоби позаду стороннього тіла. Перед цим рекомендується ввести в стравохід 5 %-вий розчин новокаїну в дозі 100-150 мл через зонд або ін'єктують під шкіру спазмолітичні речовини (атропіну сульфат, платифілін). Якщо такий метод лікування виявляється неефективним, слід провести зондування. Зонд змащують вазеліном і обережно вводять через рогову порожнину в глотку і далі в стравохід без різких рухів, щоб не травмувати його стінку.

У великої рогатої худоби для видалення з шийної і грудної частин стравоходу стороннього тіла рослинного походження використовують зонд Хохлова. У свиней та собак застосовують блювотні речовини, які викликають антиперистальтичні рухи в шлунку і дванадцятипалій кишці. Гострі сторонні тіла видаляють оперативним шляхом (езофаготомія).

Профілактика. Із метою профілактики коренебульбоплоди перед згодовуванням треба подрібнювати. Не слід також голодних тварин випасати на площах, де вирощували картоплю й буряки.

Тимнанія рубця. Гостре здуття рубця проявляється в надто швидкому і великому скупченні газів у рубці і частково в сітці у великої рогатої худоби.

Причини. Основною причиною хвороби є надмірне поїдання легкозброджуваного корму, який утворює за порівняно короткий час надто велику кількість газів (вуглекислоти, метану, сірководню, водню й азоту). До таких кормів належать конюшина, вика, люцерна, капустяний лист, картоплиння, коренеплоди. Хвороба може виникати під час поїдання підпірлої трави, гнилого, пліснявого сіна, мерзлих коренеплодів, випасання тварин під час приморозків або коли трава покрита дощовою вологою і росою.

Ознаки тимпанії проявляються в тому, що в тварин сильно випинається ліва голодна ямка, яка піднімається до лінії маклака або спини. Загальний стан пригнічений. Ремигання і поїдання корму припиняється. З'являються задишка і синюшність слизових оболонок.

Лікування. Якщо тимпанія не загрожує життю тварин, то для зменшення бродіння дають молочну кислоту 10-15, формалін 10-30 мл, іхтіол 10-15 г на 0,5 л води, 2-3 л свіжого молока. Рекомендують через кожні-10-15 хв робити масаж рубця. М'яке піднебіння подразнюють іхтіолом або дьогтем, періодично витягують тварині язик, гнущають тварин солом'яним джгутом або мотузкою, які змащують зазначеними вище речовинами.

Якщо застосовані засоби не дають лікувального ефекту, проколюють рубець за допомогою троакара. Прокол роблять посередині лівої голодної ямки. Під час проколу вістря троакара спрямовують до правого ліктя, після чого стилет виймають і поступово випускають газ.

У разі швидкого випускання газу тварина може знепритомніти або загинути від анемії головного мозку.

Профілактика тимпанії полягає в ліквідації її причин. Особливу увагу слід звергати на правильне випасання тварин. У дощову погоду, під час роси тварин не слід випасати, їх виганяють на пасовище тоді, коли травостій просохне. Не можна напувати тварин відразу після годівлі соковитою і особливо бобовою зеленою масою.

Скошену зелену масу не слід складати у великі купи, щоб вона не зігрівалась. Перед згодуванням масу просолують.

Агонія передшлунків. Ця хвороба частіше трапляється у великої рогатої худоби в період стійлового утримання. Хвороба виявляється в послабленні або відсутності скорочень стінок передшлунків, здебільшого стінок рубця.

Причини хвороби різноманітні: згодування великої кількості грубих кормів, різкий перехід від одного корму на інший, згодування вологих, кислих, недоброякісних кормів. До хвороби призводить відсутність прогулянок, травматичне запалення сітки, ендометрити, родильний парез, кормові отруєння.

Ознаки. Хвороба проявляється зменшенням - апетиту, послабленням жуйки, гальмуванням скорочення стінки рубця. Тварина скрегоче зубами, у неї відригуються смердючі гази, виникають поноси або запори. Згодом з'являються лизуха, залежування й судороги.

Лікування. Виключають грубі й малопоживні корми. Дають м'яке сіно, бовтанку з висівок, зелену траву, добрі коренеплоди.

Роблять масаж лівого боку черепа. Всередину великій рогатій худобі призначають: одну столову ложку розведеної хлористоводневої кислоти, через кожні три години кілька разів на день розведену навпіл з водою горілку (100 мл дорослій великій рогатій худобі на один прийом) або розведений водою спирт (50 мл). Рекомендується давати двічі на день по 1-2 столовій ложці штучної, карловарської солі. Дають всередину іхтіол у дозі 10-15, креолін 5 г на пляшку води три рази на день корові.

Профілактика. Заходи профілактики - правильна годівля у визначений розпорядком дня час. Корми мають бути тільки доброякісними. Не можна допускати різкого переходу від одного корму до іншого. Треба щоденно організовувати для тварин прогулянки, влітку обов'язково всіх тварин утримувати в таборах.

Хвороби із симптомом комплексом кольок. Під кольками розуміють напади болю, що концентрується в черевній порожнині, внаслідок хвороб переважно шлунка й кишок. Кольки слід розглядати не як окреме, конкретне захворювання, а як різко виражений симптом, спільний для багатьох захворювань.

Кольки частіше виникають у коней і дуже рідко в інших видів тварин. Це пояснюється, насамперед, анатомо-фізіологічними особливостями травного каналу, підвищеною чутливістю нервових подразнень у цих тварин і частково характером використання коней. До анатомічних особливостей коней належать малий об'єм однокамерного шлунка і, відповідно, можливість його переповнення при неможливості акту блювання, рухливість і переміщення довгих петель тонкої кишки; великий об'єм товстої кишки, відділи якої до того ж мають неоднаковий просвіт, що часто призводить до застою вмісту кишок.

Основними причинами частого виникнення кольок у коней є різка зміна розпорядку годівлі,

раптове введення в кормовий раціон нового виду корму, робота відразу після доброї годівлі, згодовування концентратів і напування холодною водою відразу ж після роботи, надмірна годівля після голодування, згодовування недоброякісного корму, раптова зміна погоди із зміною барометричного тиску, охолодження шкіри.

До причин, що спричиняють виникнення колюк, відносять одноманітну годівлю і погане утримання, наявність великої кількості кишкових гельмінтів.

Ознаки колюк. У тварин зникає апетит, стан пригнічений, вона хвилюється, оглядається на живіт, часто переступає з ноги на ногу і рие землю ногами. Іноді тварина падає на землю і качається по ній, надаючи тілу неприродного положення (положення сидячого собаки). Змінюються форма і об'єм черева, починаються відригування й блювання. Під час сильного збудження тварина гризе годівницю. Температура тіла нормальна, пульс частий.

Лікування. Під час перших ознак потрібна допомога ветеринарного спеціаліста, який надає їй залежно від характеру колюк і стану тварини.

Тварину негайно звільняють від роботи, а щоб зменшити відчуття болю, розтирають щітками, ставлять їй клізми і роблять проводку кроком. Всередину дають проносні - 150-300 г глауберової солі, але при заворотах і защемленні глауберова сіль протипоказана. Дають також молочну кислоту - 10-12 мл або розведену хлористоводневу кислоту чи іхтіол - 10 г на пляшку води. Живіт тепло вкутують ковдрами або мішковиною.

Профілактика колюк вимагає правильного режиму годівлі й напування тварин якісною водою, належного догляду, раціонального використання на роботах із своєчасним наданням відпочинку.

Гастроентерит - запалення слизової оболонки шлунка і кишечника, яким хворіють усі види тварин. Хвороба виникає під час порушення правил годівлі: згодовування запліснявілих, гнилих і заморожених кормів, згіркої макухи, отруйних рослин, пиття брудної води тощо.

Прояв хвороби залежить від місця ураження (шлунок, тонка чи товста кишка) та стану організму. Загальними ознаками є зниження апетиту (у жуйних - млява жуйка), поява лизухи, спраги, а в собак і свиней - блювання. Тварина пригнічена. З'являється пронос. Знижуються надої молока. Через кілька днів тварина ледве піднімається, а потім зовсім не встає. Тварина худне, западають очі.

Лікування полягає в усуненні причин хвороби, годівлі доброякісними дієтичними кормами. Спочатку корисно тварину витримати одну добу на голодній дієті. Забезпечують спокій і всередину призначають проносні речовини (рецинову олію, глауберову сіль). Із в'язучих засобів під час проносів всередину дають відвар кори дуба, танін. Можна використати всередину антисептичні та стимулюючі засоби - іхтіол, сульфаніламіди, кормовий біоміцин, розчин спирту.

Найкращий ефект при гастроентериті дають рослинні засоби. Деревій настій 1:10, 150-300 мл 3-4 рази на добу. Якщо проходять бродильно-гнильні процеси, то застосовують настій із квіток ромашки та листя м'яти, слизисті відвари крохмалю, насіння льону, коренів алтею, які призначають у великих кількостях.

Хвороби нервової системи

Сонячний удар - гостре захворювання, яке трапляється в усіх видів тварин.

Причини. Захворювання виникає під впливом тривалої дії прямого сонячного проміння на голову тварини під час роботи, перегону на великі відстані по відкритій місцевості в сонячні безвітряні дні. Хворобі може сприяти тривала, виснажлива робота без відпочинку, нестача питної води.

Ознаки. Стан тварини збуджений або пригнічений, загальна слабкість, підвищена температура тіла, швидке дихання, порушення координації рухів. Навіть незначні шуми, крик викликає в тварини приступи буйства. У тяжких випадках тварина непритомніє, зіниці в неї розширюються.

Профілактика. У жарку погоду недоцільно випасати тварин і використовувати їх на роботах. На пасовищах для тварин бажано влаштовувати навіси, які б захищали їх від прямих сонячних променів у спеку.

Тепловий удар виникає внаслідок перегрівання організму. Дуже чутливі до нього молоді й слабкі тварини.

Причини. Тривале перевезення в літній період року в не вентилюваних вагонах, трюмах пароплавів і барж, скупченість під час утримання в теплих не вентилюваних приміщеннях, перегону на далекі відстані в жаркі дні при високій вологості повітря.

Ознаки. Збудження тварин на початку захворювання, потіння, задишка, підвищена температура тіла, спрага, відмовлення від корму, загальна слабкість. У тяжких випадках розвивається набряк легень, при цьому, із ніздрів витікає піниста рідина.

Лікування. Насамперед, усувають фактори, що зумовили перегрівання тварин. Хвору тварину слід

утримувати в прохолодному, добре вентиляваному приміщенні або в затінку на відкритому повітрі. Тіло тварини обливають холодною водою або ставлять їй прохолодні клізми. Внутрішньовенно вводять фізіологічний розчин, підшкірно — кофеїн або камфорну олію. Крім того, рекомендують кровопускання. У коней можна випустити крові 1-3л, у великої рогатої худоби - 1-4, у свиней - 0,3-0,5л.

Профілактика. Перевозити тварин треба в добре вентиляваних вагонах, трюмах, відкритих машинах, переганяти й випасати в прохолодний час доби. На пасовищах обладнують затінки, а тварин забезпечують достатньою кількістю води. У тваринницьких приміщеннях погрібно суворо дотримуватись режиму температури й вологості.

Неврози - це хронічні захворювання, які характеризуються функціональними розладами вищої нервової діяльності без морфологічних змін у мозку. Вони виникають частіше в тварин, які піддаються впливу зовнішніх шумів, частому перегрупуванню і транспортуванню. Причиною неврозів може бути переляк, грубе поводження з тваринами, сильні больові відчуття та інші стресові ситуації.

Симптоми хвороби дуже різноманітні і залежать від тину нервової діяльності, сили та тривалості дії причини. Виявляється спотворений апетит, підвищена дратівливість, агресивність або лякливість, швидка стомлюваність. Збудження тварини може різко змінюватися пригніченням.

Тваринам забезпечують спокій, усувають причини хвороби, застосовують снотворні та бромисті препарати. При показаннях призначають серцеві препарати.

Хвороби порушення обміну речовин

Під обміном речовин розуміють надходження поживних речовин із навколишнього середовища і видалення з організму непотрібних продуктів обміну, а також сукупність усіх перетворень речовин в організмі. Речовини, що надійшли, перетворюються всім організмом і окремими його органами та системами.

Складні процеси обміну речовин у живому організмі легко можуть бути порушені внаслідок нераціональної годівлі, поганого утримання та догляду, під час захворювання окремих органів, які беруть активну участь в обміні, та розладу регулюючих функцій центральної нервової системи.

Кетоз (ацетонемія) - це хвороба молочних корів, яка характеризується порушенням травлення і функції печінки та супроводиться нагромадженням в організмі кетонових (ацетонових) тіл, аміачних солей і деяких азотистих сполук.

Причини. Хвороба виникає у високомолочних корів у період найвищої лактації, через 2-3 тижні після отелення. Основною причиною кетозу є нестача в кормах легкоперетравних вуглеводів під час систематичного перегодовування концентратами або раптового введення в раціон кормів, багатих на білки й жири. Причинами захворювання можуть бути відсутність прогулянок, дистонія передшлунків, захворювання печінки й попередні розлади травлення.

Ознаки. У легкій формі кетозу апетит зіпсований, спостерігають сповільнення або відсутність ремигання, атонію передшлунків, пронос внаслідок запалення кишок.

У тяжкій формі поряд із зазначеними вище розладами апетиту, ремигання й діяльності передшлунків у тварин наростає пригнічення. При цьому, виникає загальна слабкість, хода хитка. Надій молока зменшується. Температура тіла нижча за норму, кількість дихальних рухів зменшена, пульс загальмований.

Лікування має бути спрямоване на відновлення вуглеводного обміну. Хворим коровам вводять у раціон кормові або цукрові буряки, сінаж і подрібнений овес або ячмінь. Корми, багаті на білки, на час лікування з раціону виключають. Через рот або з клізмою вводять 300-600 г цукру, розведеного в 1-2 л води. Для нейтралізації в передшлунках підвищеної кислотності дають через рот по 50-100 г розчиненої у воді соди через кожні 3-4 год. Як допоміжний захід застосовують вдювання повітря у вим'я, енергійне розтирання тварин.

Профілактика полягає в тому, щоб під час годівлі молочних корів не допускати систематичного перегодовування концентратами та різкого переходу до згодовування надмірних кількостей концентрованих кормів. Під час будь-якого типу годівлі слід дотримуватись цукроиротейнового співвідношення в раціонах 1:1 або 1:1,5, тобто на одну кормову одиницю має бути 100 г протеїну і 100-150 г цукру.

Аліментарна остеодистрофія - це хронічне захворювання всього організму, що супроводиться розладом обміну кальцію та фосфору і зменшенням кількості кісткової тканини. Хворіють корови, кози, свині, вівці, бугаї-плідники і лише зрідка коні й собаки. Аліментарна тваринна остеодистрофія найчастіше виникає взимку або рано навесні. Економічні збитки від захворювання високі, якщо врахувати зниження продуктивності тварин, їхньої відтворної здатності, а також вибраковування хворих тварин.

Причини. Основною причиною є збіднення організму на солі кальцію і фосфору. До цього

призводять недостатня мінеральна підгодівля і малий вміст потрібних солей у кормах, що згодуються тваринам. Малий вміст солей кальцію та фосфору в траві й сіні, зібраних у період посухи або з ґрунтів болотистих і бідних на зазначені солі. Мало їх у таких кормах: картопля, буряки, жом, силос, брага, солома та в сіні, висушеному в негоду.

Неправильне співвідношення кальцію і фосфору також призводить до розвитку захворювання. У разі надлишку кальцію затримується засвоєння фосфору, а надмір фосфору порушує кальцієвий обмін. Нормальним вважається співвідношення 1,2 : 1.

Аліментарна остеодистрофія може розвиватися під час захворювань печінки, иарацитовидної залози, яєчників, органів травлення.

Причинами можуть бути погані умови утримання, брак прогулянок на свіжому повітрі, коли тварини не зазнають дії ультрафіолетового проміння, нестача в кормах провітамінів А і надмірна лактація, багатоплідна вагітність, раннє парування.

Ознаки хвороби проявляються поступово. До ранніх ознак належать обережні й напружені рухи тварини. Нерідко, особливо до родів, розвивається залежування. Підвівшись, тварина підставляє кінцівки під себе і боїться переступати ними або, навпаки, часто переступає з ноги на ногу. Після її вставання помітне дрижання м'язів, тварина стогне.

У міру розм'якшення кісткової тканини викривлюються і деформуються кістки кінцівок, таза, хребта, голови та ребер. Нерідко деформовані кістки можуть ламатись.

Лікування і профілактика. Тваринам дають корми, багаті на білки і мінеральні солі: сіно конюшини, люцерни, вики, солону бобових, зелений корм. У корм додають 30-100 г крейди на день великим тваринам і 10-30 г — вівцям і свиням. Кислі корми з кормового раціону виключають. Одночасно організують систематичні прогулянки тварин.

Протягом 15-20 хв хворих тварин опромінюють ртутно-кварцовою лампою.

Поїдання вовни ягнятами. Захворювання виникає в стійловий період. Частіше хворіє молодняк, рідше - дорослі вівці. Економічні збитки великі від загибелі молодняка і втрати тваринами великої кількості вовни.

Причини. Хвороба пов'язана з нестачею в організмі вітамінів, йоду, кобальту та деяких інших елементів, які необхідні для нормального обміну речовин. Розвиткові захворювання сприяють скупченість тварин, відсутність моціону.

Ознаки. Важливою ознакою захворювання є поїдання ягнятами вовни своєї матері або інших ягнят чи овець. Тварини відстають у рості й розвитку, в них порушується травлення. У передшлунках і в шлунку нагромаджується вовна у вигляді тяжів або куль, і це може спричинити закупорку їх. Згодом порушується обмін речовин, що призводить до виснаження тварин.

Лікування. Хворих тварин ізолюють в окремі приміщення. Одночасно збільшують даванку кормів, багатих на вітаміни (добре сіно, морква, зелена трава). Корисно також забезпечувати всім тваринам щоденні прогулянки на свіжому повітрі. Ягням у разі нестачі молока в матері призначають коров'яче молоко. Із медикаментів застосовують кобальт, наїрію хлорид (кухонну сіль).

Профілактика. Щоб ягнята не поїдали вовни, вівцематкам та ягням призначають кобальт і кухонну сіль, сіль-лизунець, а також зелене добре сіно.

Гіпокупроз. Це хронічне захворювання, зумовлене нестачею в організмі міді. Відомо, що кількість міді в кормах залежить від вмісту її в ґрунті. У кислих ґрунтах кількість її незначна і через це корми, які вирощуються на них, мають невеликий вміст міді (не більш ніж 2-3 мг в 1 кг, при нормі 6 мг і більше). Бідні на мідь також підзолисті й піскові ґрунти, а в торфовищах вона перебуває в погано засвоюваному рослинами стані.

Захворювання великої рогатої худоби, овець і свиней виникає в разі нестачі міді в кормах.

Ознаки. Первинними ознаками нестачі міді є затримання росту в молодих тварин, депігментація волосся (воно скуйовджене і може випадати). Далі спостерігається втрата апетиту, з'являється лизуха, проноси, виснаження. Нерідко можливе збудження, що переходить у пригнічення й сонливість.

Лікування. Хворим тваринам призначають повноцінний кормовий раціон. Великим тваринам разом із кормом дають на добу до 300 мг сульфату міді, молодняку великої рогатої худоби - 75-150, вівцям - 5-10 мг протягом 15-20 днів. Одночасно треба давати солі кобальту.

Профілактика забезпечується введенням у раціон кормів, багатих на мідь, або періодичним додаванням у раціон сульфату міді. Для того, щоб запобігти "мідному голодуванню" вносять у ґрунти, бідні на мідь, мінеральні добрива.

Канібалізм - захворювання, що спостерігається переважно в птиці (курей та індиків) і характеризується масовим розкльовом під час несучості яєць або линяння. Хвороба трапляється й у

ссавців, частіше в свиней, собак і хутрових звірів.

Причини - нестача в раціонах білків, клітковини, незамінних амінокислот, кальцію, мікроелементів та свіжої питної води. Пошкодження шкіри, скупченість і антисанітарне утримання тварин і птиці, дія на них прямого сонячного проміння, ураження пухо-пероїдами, запалення клоаки та яйцепроводу сприяє виникненню хвороби. Хворобу спричинює також надмірне згодовування птиці м'яса з наступним виключенням його з раціону.

Ознаки. Хвороба починається поодинокими випадками роздзьобування і самороздзьобування частини запаленої клоаки або яйцепроводу. Птиця починає вищипувати пір'я одна в одній. У курчат 20-60-денного віку спостерігається розкльовування під час заміни пуху на перо. У хворої птиці знижується несучість, вона худне й гине.

У свиней, кролів, котів і собак хвороба проявляється поїданням новонароджених, ссанням і відгризанням вух і хвостів.

Лікування. Хворих тварин і птицю відокремлюють від здорових. Пошкодження шкіри змащують мазями з антибіотиками або антисептичними речовинами.

Профілактика. Аналізують раціон годівлі та умови утримання птиці і тварин. У раціоні нормують білок, вводять трав'яне борошно, варену картоплю, вітаміни і доброякісний силос. До раціону додають метіонін, сульфат марганцю, пір'яне борошно, крейду, калію йодид. Поліпшують умови утримання птиці і тварин, надають їм щоденний моціон. Птицю захищають від прямих сонячних променів фарбуванням шибок у вікнах у зелений або жовтий колір. Агресивних і уражених тварин вибраковують з основного стада.

Хвороби молодняка

З усіх видів втрат у тваринництві найбільшими (90 %) є втрати від незаразних хвороб молодняка, особливо шлунково-кишкових і легневих.

Диспепсія новонароджених (діарея, гострий гастроентероколіт). Під диспепсією розуміють порушення процесу перетравлення корму або недостатність травлення, що розвивається гостро й хронічно. Хворіє молодняк усіх видів, але частіше телята і поросята в ранньому віці.

Причини. Однією з основних причин є те, що в період тільності корови не забезпечуються повноцінною годівлею, внаслідок чого народжуються ослаблені телята з ознаками гіповітамінозів.

Другою основною причиною є запізніле перше згодовування теляті молозива (через дві і більше годин після народження). Через це телята нерідко починають облизувати стіни, підлогу та інші забруднені предмети.

Диспепсія розвивається також внаслідок перегодування, введення в раціон невідповідного корму, різкого переходу на інші корми, згодовування новонародженим охолодженого або забрудненого молозива, порушення розпорядку годівлі. До виникнення диспепсії може призвести переохолодження молодняка в разі утримання у вологих, холодних приміщеннях або перегрівання при табірному утриманні без навісу чи спеціальних будиночків.

Ознаки. У телят захворювання виникає найчастіше в перші 3-5 днів після народження. При бродильній формі диспепсії температура тіла нормальна. Черево може бути здуте, з'являються періодичні колькоподібні болі, калові маси рідкі, запах їх кислий, видно й бульбашки газу. Дихання прискорене, апетит знижений. При гнильній формі хвороби рідкі калові маси мають дуже неприємний запах. Тварини лежать, пульс і дихання часті. Можуть з'являтися ознаки западання очних яблук, що свідчить про зневоднення тканин організму. Задня частина тіла в тварини замазана смердючими рідкими каловими масами, які самовільно виділяються через розслаблений сфінктер.

В агональному стані тварини лежать без руху, із закинутою назад головою, дихання тяжке, переривчасте, кінцівки й вуха холодні, загальна температура тіла на 1-2°C нижча за норму.

Лікування. Для відновлення процесу травлення призначають діету, сульфаніламідні препарати та антибіотики. Діета має бути така: молозиво або молоко виключають з раціону на 12-18 год, тваринам дають тільки кип'ячену воду, охоложену до температури 37°C (воду можна замінити фізіологічним розчином). Потім 1-3 рази згодовують молозиво або молоко, розведене навпіл з водою або з 10 %-вим вівсяним відваром. Після цього кількість води чи відвару в даванці поступово зменшують, а кількість молозива або молока доводять до норми.

Для нормалізації обмінних процесів застосовують вітамін А, риб'ячий жир, сінний настій та настій хвої. Крім того, роблять теплі вкатування живота або зігрівають за допомогою лампи солюкс.

Профілактика. Перший раз молозиво телятам треба давати протягом першої години після народження. Перші два тижні новонароджених телят годують молозивом, а потім - молоком не менш як чотири рази на добу через кожні 4-5 год.

Воду починають давати з третього Дня життя 1-2 рази на добу через 1,5-2,5 год після годівлі. Поряд із цим треба згодовувати тільки свіжовидоєне молозиво, молоко давати з чистого посуду або з напувалок із гумовими сосками; утримувати телят слід у чистих приміщеннях, періодично провадити дезінфекцію кліток, в яких їх утримують.

З метою профілактики диспепсії тільним коровам треба забезпечити повноцінну і доброякісну годівлю як до отелення, так і після нього. Організують регулярні прогулянки молодняка на свіжому повітрі. Взимку, під час вітру і сильних морозів, молодняк опромінюють у приміщеннях ртутно-кварцовими лампами.

Літні табори, де утримуються телята, слід обладнувати навісами або спеціальними будиночками.

Бронхопневмонія. На бронхопневмонію хворіє молодняк усіх видів сільськогосподарських тварин, частіше телята, ягнята і пороссяча у віці від одного до трьох місяців. Найчастіше хвороба виникає в кінці стійлового періоду. Бронхопневмонія може спричинювати значні економічні збитки, адже на окремих тваринницьких відділках на цю хворобу хворіє до 50-70 % поголів'я. Серед поросят загибель становить 20-30 %, а прирости зменшуються на 10-15 %.

Причини. Зниження витривалості організму молодняка через годівлю неповноцінними кормами, коли в них не вистачає білків, вуглеводів, вітамінів і мінеральних речовин, надмірна вологість, скупченість при утриманні, підвищений вміст аміаку в повітрі у приміщенні, переохолодження на вітрі, під дощем, перегрівання на сонці, вдихання гарячого повітря, диму, сірководню, пилу. Хвороба може виникати як ускладнення під час запалення травного каналу, гіповітамінозу А.

Ознаки. При гострій формі бронхопневмонії з'являється кашель, дихання прискорене, виділяється серозно-слизове виділення з носа. Слизові оболонки синюшні, загальна температура тіла підвищена або в межах норми.

Підгостра форма хвороби характеризується зниженням апетиту, молодняк відстає в розвитку і рості, волосся скуйовджене, тварини кашляють.

Під час хронічного перебігу тварина виснажена, апетит знижений, спостерігається постійний вологий або сухий кашель, наростає частота пульсу й дихання. Через ніздрі назовні періодично витікає серозно-слизове або серозно-гнійне виділення. Слизові оболонки синюшні, можуть з'являтися профузні проноси, які ще більш знесилують організм хворої тварини.

Лікування. У великих спеціалізованих господарствах хворих тварин концентрують на лікувально-санітарних пунктах, а в інших господарствах їх ізолюють. Тваринам забезпечують повний спокій у затишному з чистим повітрям приміщенні, з достатньою кількістю якісної підстилки. Для підтримання сил дають м'яке сіно, коренеплоди, бовтанки з пшеничних висівок, напувають якісною чистою водою кімнатної температури. Грудну клітку розтирають скипидаром або нашатирним спиртом навпіл з водою. У кормовий раціон вводять пивні дріжджі, вітамінні препарати, зокрема риб'ячий жир.

Одночасно застосовують антибіотики і сульфаніламідні препарати, а також роблять теплі вкатування грудної клітки, вигрівають її за допомогою солюкса або опромінюють ультрафіолетовим промінням. У добру погоду хворих тварин треба випускати на свіже повітря, яке дуже добре розріджує ексудат, що нагромаджується в легенях.

Профілактика спрямована на збереження молодняка. Треба створювати належні умови для внутрішньоугробного розвитку плода, а для цього вагітних тварин забезпечувати високоожиливним кормом. Молодняк після народження слід розміщувати в чистих продезінфікованих станках, клітках. Особливу увагу звертають на організацію систематичних прогулянок. У разі нестачі вітамінів А і В у кормовий раціон молодняка включають зелені корми, сіно і моркву.

Гіповітаміноз А. Під гіповітамінозом А розуміють захворювання, що виникає внаслідок нестачі в організмі вітаміну А або його провітаміну (каротину). Хвороба більш поширена серед телят, поросят, лоша́т, птиці.

Причини виникнення гіповітамінозу А можуть бути зовнішні і внутрішні. До причин зовнішнього походження слід віднести годівлю кормами з недостатнім вмістом погрібного провітаміну (соломою, бурим сіном, половою, концентратами), а також обмежене згодовування молозива, годівлю телят молоком від корів, яким згодовують корми, бідні на каротин.

Гіповітаміноз А внутрішнього походження спостерігається під час захворювання травного каналу, печінки. Розвиткові хвороби сприяє відсутність прогулянок у сонячні дні, погані умови утримання, недостатність мінеральної підгодівлі і згодовування кислих кормів.

Ознаки. відстають у рості й розвитку, більше лежать, у них спостерігаються проноси, слизове витікання з носа, бронхіти, кон'юнктивіти, помутніння рогівки, втрата зору, лущіння шкіри.

Гіповітаміноз А в птиці найчастіше буває в курчат і в молодих курей, які вперше несуться.

Загальний стан пригнічений, апетит погіршується, виникає слабкість, хода хитка, гребінь, сережки і видимі слизові оболонки бліді. Птахи дихають через відкритий дзьоб. Рогівка очей мутніє, зір слабне. Птиця худне, сповільнюється ріст.

Лікування. У раціон вводять корми, багаті на каротин (червону моркву, бобове сіно, силос, пророщене зерно, настій хвої). З лікувальних засобів застосовують вітамінізований риба'чий жир олійний розчин вітаміну А тощо.

Гіповітаміноз Д (рахіт) патологічний стан організму молодняка тварин, що виникає під час недостатнього вмісту в організмі вітаміну Д і характеризується розладом обміну кальцію та фосфору. Найчастіше рахіт буває в телят, поросят, свійської птиці і рідше в лошат та ягнят при стійловому утриманні, особливо в зимовий період.

Причини. До основних причин належать нестача вітаміну Д в кормах і відсутність протягом тривалого часу опромінювання тварин ультрафіолетовим промінням. Рахіт виникає також у разі порушення співвідношення між солями кальцію і фосфору або при пониженій кількості їх у раціоні.

Сприятливими факторами в розвитку рахіту є погані умови утримання: вологість, темні приміщення, годівля кормами низької якості. Це спричинює захворювання органів травлення і призводить до порушення всмоктування в кишках фосфору, кальцію, вітамінів і до надмірного видалення їх з організму.

Ознаки. У телят погіршується апетит, з'являються ознаки лизухи. Згодом спостерігається залежування, потовщуються суглоби. Передні кінцівки напівзігнуті, спина зігнута, живіт підтягнутий. У поросят бувають нервові розлади у вигляді судорог. Молодняк відстає в рості і має вкрай виснажений вигляд. Курчата - малорухливі, суглоби потовщені, дзьоб розм'якшується. Різко знижується несучість дорослої птиці, шкаралупа яєць тонка, кістки кінцівок викривлені.

Лікування. Хворих тварин утримують у сухих, теплих, світлих і просторих приміщеннях, їх слід систематично випускати на прогулянки.

До раціону вводять легкоперетравні корми, багаті на протеїн, вітаміни А і В, мінеральні речовини Са і Р, сіно люцерни й конюшини, трав'яне борошно, червону моркву. Взимку необхідно застосовувати штучне ультрафіолетове опромінювання молодняка ртутно-кварцовими лампами. З мінеральних кормів рекомендується кісткове борошно, кормовий преципітат, трикальційфосфат, крейда. Із вітамінних препаратів використовують риба'чий жир, тривітамін.

Залізодефіцитна анемія поросят. Хвороба поширена повсюдно і завдає господарствам великих збитків. Хворіють новонароджені поросята, смертність серед них досягає 90 %.

Причини. Вважають, що причиною захворювання є нестача в молодому організмі заліза, потрібного для нормального кровотворення.

Ознаки. У нормально розвинених і здорових поросят у віці 5-7 днів з'являється побіління шкіри і видимих слизових оболонок. Рухливість поросят знижується. Вони відстають у рості й розвитку. Живіт підтягнутий, з'являються проноси, які іноді можуть змінюватись запорами. Такі поросята через 10-12 днів стають вкрай виснаженими і часто гинуть.

Лікування. Насамперед, застосовують препарати заліза: 0,5 % сульфат заліза в суміші рівними частинами з 0,1 % розчином міді по одній чайній ложці всередину один раз на день.

Добову або разову дозу ліків для всіх поросят можна змішувати з кормом або молоком і згодовувати із спільної годівниці.

Для профілактики і лікування анемії з успіхом застосовують препарати, які в своєму складі мають залізо, фероглюкін, феродекс тощо.

Взимку поросяттам організують підгодівлю дерном, червоною глиною і дрібно побитою червоною цеглою. У весняний і літній періоди року поросяттам разом із підсисними свиноматками організують регулярні прогулянки на повітрі.

Отруєння тварин Отруєння хлорофосом або його аналоги. Хлорофос являє собою сірувату масу, подібну до зацукрованого меду, з неприємним запахом. Він дуже добре розчиняється в теплій воді і використовується для боротьби з комахами, кліщами, личинками овода, для знищення мух у тваринницьких приміщеннях.

Отруєння виникає в тому разі, коли хлорофос потрапляє в організм тварин разом із водою або кормом. При цьому, в усіх тварин спостерігаються: слинотеча, пітливість, самовільне виділення калу, судороги, утруднене дихання. Може настати смерть від паралічу центру дихання.

Надаючи допомогу отруєним тваринам, їм передусім промивають шлунок 2 %-вим розчином соди. Всередину призначають дрібно потерте активоване вугілля у 2 %-вому розчині солі. Внутрішньовенно вводять 10 %-вий розчин хлориду кальцію та 20-30 %-вий розчин глюкози з кофеїном.

Профілактика полягає в тому, щоб не згодовувати тваринам протягом шести діб рослин, оброблених хлорофосом або їх аналогами. Обробку фуражних рослин провадять за шість тижнів до збирання їх.

Отруєння селітрою. Селітра є азотним добривом і використовується у вигляді амонійної або калійної сполуки. Отруєння виникає, коли селітра потрапляє в організм з кормом або водою. В отруєних тварин з'являються слинотеча, колики, вони не приймають корму. Помітні сонливість, прискорене дихання, послаблення пульсу. Температура тіла понижена. Смерть настає швидко. *Лікування* мало ефективно.

Отруєння кухонною сіллю. Кухонна сіль - необхідна частина раціону тварин. У дозі 0,3-0,5 г на 1 кг маси тварини вона поліпшує апетит і засвоєння поживних речовин. Однак, якщо давати її у великих дозах або в нормальній кількості після тривалого сольового голодування, то в усіх тварин, особливо в свиней і птиці, може виникнути отруєння.

Смертельні дози кухонної солі: для коней - 1-1,5 кг, великої рогатої худоби - 1,5-3 кг, для овець і свиней - 125-300 г, для собак - 30-60 г на голову, для курей - 4,5 г.

Сольове отруєння у свиней виникає в разі згодовування солоної риби, солоного риб'ячого борошна або комбікорму.

Ознаки. У тварин з'являється сильна спрага, блювання, пінисті витікання з рота, проноси, колові рухи, нервові збудження, тварини впираються головою в стінку. Пізніше виникають судороги, парез і параліч задніх кінцівок, сонливий стан.

Лікування. Тварині промивають шлунок, дають води досхочу. Всередину призначають проносні засоби у вигляді слизуватих відварів і рослинної олії.

Профілактика. Комбікорми треба перевіряти на вміст солі у ветеринарних лабораторіях, не допускати сольового голодування тварин.

Отруєння сечовиною (карбамідом). Сечовина - синтетичний продукт, який містить до 46 % азоту і використовується для годівлі жуйних як замітник білка. Отруєння виникає внаслідок споживання твариною великої дози сечовини з кормом. Небезпека отруєння збільшується, якщо тварину годують сіном із бобових трав, багатих на азот, а також під час великої кількості концентратів у раціоні і нестачі вуглеводів.

Ознаки. Отруєння проявляється через 15-40 хв після того, як тваринам було згодовано сечовину. З'являється пригнічення, слинотеча, м'язове дрижання, порушується координація рухів. Дихання швидке, поверхневе, пульс прискорений. Розвивається дистонія передшлунків. Тварини падають, кінцівки нерухомо витягнуті й розставлені.

Лікування. Всередину вводять до 1 л 1 %-го розчину оцту або до 2 л 0,5 %-го розчину молочної кислоти. Дають 4-5 л кислого молока і до 1-1,5 л 20-30 %-го розчину цукру. Рекомендують влити в рубець 30 мг формаліну на 100 кг маси тіла в 1 л води.

Профілактика. Добову дозу сечовини треба згодовувати в кілька прийомів. На кожні 10 кг маси тварини дають не більш як 2 л чистої сечовини. Протягом 7-10 днів, починаючи з невеликих доз, тварин підготовлюють до нормальної дози.

Отруєння конюшиною. Хвороба виникає в тварин у разі тривалого згодовування рожевої конюшини. Отруйною є зелена маса. Захворювання може виникнути в усіх видів сільськогосподарських тварин, особливо великої рогатої худоби.

Ознаки. У великої рогатої худоби після поїдання конюшини під дією сонця з'являється екзема - ураження шкіри на вим'ї, нижній частині живота, шії, кінцівках, на грудних стінках. Виникає свербіж, який зникає у вечірній час. Може розвиватись везикулярний стоматит.

При тяжких формах захворювання шкіра набрякає, стає червона й болюча. Іноді, можливе запалення кон'юнктиви.

Лікування. Конюшину замінюють іншим кормом. Тварин ставлять у затінок або в приміщення. У питну воду додають розведену хлористоводневу кислоту (по столовій ложці на відро води). Шкіру обмивають і змазують 10 %-вою іхтіоловою маззю.

Профілактика. Зелена конюшину згодовують разом із зеленою масою злакових культур. Не рекомендується випасати тварин, які мають не пігментовану шкіру, на бобових пасовищах у сонячну погоду.

Отруєння кукурудзою. Кукурудза не містить ніяких отруйних речовин. Випадки отруєння спостерігаються у великої рогатої худоби після поїдання великої кількості кукурудзи в період її молочної стиглості. Захворювання виникає в разі безконтрольного випасання тварин на посівах кукурудзи. У період молочної стиглості у стеблах кукурудзи утворюються похідні синильної кислоти у вигляді ціаноглюкозидів, які й спричиняють отруєння тварин.

Ознаки. Хворі тварини відстають від стада, хитаються. Припиняється жуйка, з'являється залежування, тварини пригнічені, дихання утруднене. Спостерігається парез і параліч заду. Захворювання нагадує післяродовий парез.

Лікування. Для звільнення рубця від вмісту його промивають або викликають блювання, застосовуючи настій чемериці. Всередину дають рослинну олію.

Профілактика. Не можна допускати різкого переходу від звичайного пасовища до випасання на кукурудзі в період молочної стиглості.

Отруєння картоплею. Спостерігається під час тривалого згодовування тваринам великої кількості старої, пророслої і частково зіпсованої картоплі, картопляних паростків, зеленого картоплиння і надмірної кількості картопляної браги. Отруйною речовиною є соланін.

Ознаки. Спочатку з'являється пронос, слинотеча, буває стоматит, іноді здуття, колькії і блювання в свиней. Пізніше помітні: слабкість заду, хитка хода, іноді параліч кінцівок.

Лікування. Всередину дають проносні засоби (олію тощо), а потім розчин таніну. Згодовування картоплі та її відходів припиняють до одужання.

Профілактика. Паростки пророслої картоплі перед варінням обламують і не згодовують. Воду після варіння картоплі, в якій багато соланіну, зливають. Картопляну брагу згодовують разом із сіном або соломомою в помірних кількостях.

Отруєння цукровими буряками. Під час згодовування великій рогатій худобі 12-15 кг цукрових буряків виникає отруєння надмірною кількістю цукру, що різко змінює рубцеве травлення.

Ознаки. У корів порушується апетит і з'являється спрага, розвивається атонія рубця, виникає пронос, знижуються надої і жирність молока. Свині виявляють неспокій, у них з'являється слинотеча, блювання, синіє п'ятачок. Можуть виникати судороги.

Лікування. Передусім, припиняють згодовування цукрових буряків і дають всередину молоко і сирі яйця.

Отруєння бавовняною макухою. Спостерігають під час згодовування коровам і свиням, особливо молодняку, великої кількості бавовняної макухи, яка в своєму складі має таку отруйну речовину, як госипол.

Ознаки. Спочатку спостерігаються розлади травлення, втрата апетиту, жовтяничність оболонки. Пізніше настає наростаюча слабкість тварини, ремігання відсутнє, тварини скрегочуть зубами, стогнуть, виникає атонія рубця й кишок. Калові маси кров'янисті й покриті слизом.

Лікування. Припиняють згодовування бавовняної макухи, шлунок промивають розчином перманганату калію (1:3000) або 3-5 %-вим розчином гідрокарбонату нагрію. Всередину дають глауберову сіль і слизуваті відвари для звільнення кишок від вмісту.

Профілактика. Обмежують згодовування бавовняної макухи: коровам не більше як 1-1,5 кг, а свиням - 0,5 кг щодоби. Тільним коровам і молодняку починають згодовування з малих доз. Роблять перерви в згодовуванні через один місяць.

Отруєння кормами, ураженими грибами. Токсична дія таких кормів зумовлюється утворенням токсичних речовин під час перетравлення кормів. Найбільш небезпечні неспецифічні мікотоксикози, що виникають внаслідок згодовування запліснявілих кормів.

Ознаки. Хворі тварини пригнічені, у них спостерігається м'язове дрижання, з'являється атонія рубця, посилення перистальтики кишок.

У коней на слизовій рота утворюються виразки. Свині не споживають корм, з'являються проноси, набряки повік, голови і шиї. Птиця пригнічена, крила опущені, гребінь синій, кал смердючий, іноді з кров'ю.

Лікування специфічного немає. Звільняють шлунок від вмісту, потім дають обволікуючі слизуваті препарати.

Профілактика. Заготівлю кормів слід провадити в суху погоду. Зерно, перед тим як засинати в комори, треба просушувати. Не можна допускати затікання скирд грубих кормів.